

Михаило ПОПОВСКИ СВЕТОТ ЗА ТИТО И НАШАТА РЕВОЛУЦИЈА

Скопје, 1977, с. 1 — 183.

Во текот на 1977 година излезе од печат трудот на Михаило Поповски „Светот за Тито и нашата револуција“. Во овој труд, чиј рецензенти се академикот Михаило Апостолски и академикот д-р Владо Стругар, авторот се потрудил за нашиот великан Јосип Броз Тито да ни презентира избор од многубројни написи и изјави како, на пример, мислат другите за Тито, како тие ги оценуваат неговите дела како државник, политичар и човек, неговата филозофска мисла, неговата стратегија во текот на Народноослободителната војна и револуцијата на народите и народностите на Југославија и друго.

Покрај предговорот, проблематиката е обработена во шест поглавја. На крајот се поместени фуснотите.

Во предговорот (7—11) академикот Михаило Апостолски истакнува дека авторот на трудов се зафатил со мошне тешка задача — од морето изјави и напишани томови за другарот Тито да избере „Бисери“ што ќе го прикажат неговиот лик во светлината на светската јавност. Притоа Михаило Апостолски сè осврнува на начинот на обработката на трудот. За илустрација изнесува некои оценки и мислења за НОВ и револуцијата на народите и народностите на Југославија и за стратегијата на другарот Тито, дадени како од противниците, односно од германските команданти што војуваа на балканскиот фронт, така и од првите личности на антихитлеровската коалиција. Академикот Апостолски истакнува дека овие оценки за НОВ и револуцијата на народите и народностите на Југославија под раководство на другарот Тито го подигнаа авторитетот на Југославија во светот, а нејзиниот креатор и реализатор Јосип Броз Тито доби најголеми признанија како војсководец, државник и политичар.

Првото поглавје „Југославија во војната“ (15—39) ја обработува 1941 година. Авторот ги обработува почетоците на воените операции, истакнувајќи притоа дека војната што ја

поведоа народите и народностите на Југославија против окупаторот под водството на Комунистичката партија на Југославија и Јосип Броз Тито нанесе значителни растројства во стратегијата на окупаторот. Хитлер мораше да ги менува своите планови, да го одложи нападот врз Советскиот Сојуз. Германските стратегии уште тогаш знаеја какви последици претрпеа и колку одлагањето на војната со СССР имаше влијание врз исходот на операциите на Исток. Тоа се гледа, на пример, од писмото што Врховната команда на Вермахтот на 4. I 1942 година му го испрати на Министерството за надворешни работи во Белград. „Тоа ја чинеше германската војска тешки крвави жртви, а притоа и драгоцени недели, кои подоцна, кон крајот на 1941 година, ѝ недостигаа на германската војска при кршењето на советска Русија. Тешките жртви на германската војска, што се поврзани со тоа, одат на konto на Србија...“. Во Воениот дневник на Врховната команда на Вермахтот (на оперативниот штаб) се дава сликовит приказ на настаните на боиштето во Југославија пред крајот на 1941 година (од 12 до 30 декември).

„Балканот — трет фронт“ е наслов на второто поглавје (43—75) во кое е проследен текот на воените операции во 1942 година. Народноослободителната војска во 1942 година им нанесе на окупаторот и на неговите соработници значителни загуби во живата сила и во техниката. Сите овие успеси на Народноослободителната војска во втората година од војната претставуваа важен придонес кон заедничката борба на антифашистичката коалиција против фашистичките сили. Тој најдобро ќе го изрази Молотов во својот говор од 14. X 1942 година. „Најчувствителна загуба му се нанесе на непријателот во оние земји каде што слично на големото движење на народните одмазници — партизаните што се борат против окупаторот на привремено окупираните советски територии од страна на хитлеровците, верните патриоти бестрашно стапија на тој пат на вооружена борба со освојувачите како што тоа особено е исторено во Југославија“. За борбите против Титовите партизани, германскиот историчар Андреас Хилгрубер ќе рече: „Главна грижа на Германците на југословенската територија од пролетта 1942 година беше Титовото партизанско движење... Титовите партизани, кон крајот на 1942 година, станаа оперативен проблем на врховното германско воено раководство, кое имаше намера да го реши со нова офанзива со поголеми сили (операција „Вајс“)“.

Во третото поглавје „Година на офанзиви“ (79—104) се проследени воените операции во текот на 1943 година против Народноослободителната војска во Југославија, познати под името „Вајс — 1“, „Вајс — 2“ и „Вајс — 3“. Со неуспехот на овие операции, Јозеф Шелмаер, началник на оперативното одделение на германската Врховна команда за југоисток, дојде до

сознанието дека „Народноослободителната војска на Југославија претставува веќе истоварена сојузничка армија.“ Опишувачки ја тактиката на партизанското војување во Југославија, Черчил, меѓу другото, пишува: „Водени многу вешто, организирани по принципот на герила, партизаните едно време ги избегнуваа јаките сили на непријателот, а му нанесуваа смртни удари“.

Во текот на 1943 година се одржа Второто заседание на АВНОЈ што беше повод водечките светски весници да ги известуваат своите читатели за личноста на Тито и за настаните во Југославија. Второто заседание на АВНОЈ ѝ створи уште повеќе прозорец на вистината во светот.

„Општонародна војна“ е наслов на четвртото поглавје (107—142) во кое се проследени настаните од 1944 година. Од крајот на 1943 година во војната надмоќ доби антифашистичкиот свет. Во Југославија Тито и Народноослободителната војска имаа големи успеси, а нивниот углед во светот е голем. Во записникот на американскиот Конгрес од 14 март се внесени и следниве зборови на Луј Адамич, американски писател од југословенско потекло, за величествената борба на своите сонародници за независност, слобода и нов живот: „Меѓу новите водачи во светот се наоѓа Тито... По мое мислење, историјата ќе го смета Тито за еден од големите водачи на оваа војна, како војсководец и политички лидер кој го разбрал своето време и како командант кој со помалку сила постигна повеќе одошто кој и да било друг генерал во Втората светска војна... Југославија го презеде духовното политичко водство во Европа, за мене е надвор од секакво сомнение дека тоа што се случува сега таму има европско значење и дека Тито ќе биде многу, многу значаен човек во Европа.“ Во ова поглавје даден е и осврт на операцијата „Коњички скок“ (десантот на Дрвар), која што опширно е опишана во Воениот дневник на Врховната команда на Вермахтот, потоа е изнесена првата Титова средба со Черчил, како и ослободувањето на Белград.

Петтото поглавје „Година на победата“ (145—149) го обработува периодот на 1945 година, кога паралелно со водењето на завршните операции за конечното ослободување, се работеше и на средување на политичката клима во земјата.

„Признание на Тито и на југословенските партизани“ (153—176) е наслов на шестото поглавје. Во него, се изнесени многубројните признанија и искажувања на воените дописници за Тито. На крајот се изнесени искажувања за Тито на државниците на светот, кои по средбата со него изразуваа нескриено восхитување, и тоа на: Гамал Абдел Насер — Египет (с.169); Вили Брант — СРГ (с. 169); Леонид Брежњев — СССР (с. 169, 170); М. Фут — Британија (с. 170); Кваме Нкрумах — Гана (с. 170); Ибрахим Абуд — Судан (с. 170); Луиџи Лонго — Ита-

лија (с. 170, 171); Џон Кенеди — САД (с. 171); Ричард Никсон — САД (с. 171, 172); Аверел Хариман — САД (с. 172); Џулиус Њерере — Танзанија (с. 172); Хабиб Бургиба — Тунис (с. 173); Е. Девис — Британија (с. 173); Џавахарлал Нехру — Индија (с. 173); Тригве Ли — ООН (с. 173); Кристијан Пино, државник и активен учесник на француското движење на отпорот (с. 173); Шарл де Гол — Франција (с. 174); Пластирас — Грција (с. 174); Анвар ел Сагат — Египет (с. 174); Паз Естенсоро — Боливија (с. 174); Берут — Полска (с. 174); Георги Георгиу Деж — Романија (с. 174); Мохамед Реза Пахлави — Иран (с. 175); Моамер ел Гадафи — Либија (с. 175); Жак Шабан-Делмас — Франција (с. 175); Едвард Герек — Полска (с. 175).

На крајот од овој избор на искажувањата од големите луѓе на светот за Тито еве го и искажувањето и на Вилием Саројам, еден од водечките американски писатели: „Често, кога сè ќе се разбранува и кога ќе почне да се говори за војната и атомската бомба, знаев во тивко предвечерје, по пишувањето во текот на целиот ден, да се повлечам во некое скромно катче од мојата куќа и да разговарам, при топло црно вино, со мојот најдобар пријател нобеловецот Џон Стајнберг за решението на светската криза. Секогаш притоа, земајќи го предвид она што ќе го речат државниците на водечките сили, ние го уважувавме она што, реализирајќи меѓу првите во светот на немилиците настани и неизвесности, веќе го имаше речено претседателот Тито.“

Трудот на Михаило Поповски, кој е богато илустриран со фотографии, со проблематиката што ја обработува, ја збогатува нашата историографија за НОВ и револуцијата.

Надежда ЦВЕТКОВСКА